

Paneldebat over humane biomonitoring

Ter afsluiting van de studiedag over de resultaten van de derde biomonitoringscampagne op 11 december 2006 organiseerde het Steunpunt Milieu en Gezondheid een debat met panelleden uit de wetenschappelijke en maatschappelijke sfeer. Bedoeling was inhoudelijk te reflecteren over het verloop van de drie campagnes (pasegeborenen, jongeren en volwassenen) en over humane biomonitoring in het algemeen, zonder in te gaan op specifieke of plaatselijke onderzoeksresultaten. De panelleden waren Ludwine Casteleyn (voorzitster van de EU implementatiegroep Humane Biomonitoring), Ben Nemery (longtoxicoloog en hoogleraar aan de KULeuven), Erwin Annys (senior advisor product- en innovatiebeleid van Fedichem Vlaanderen, koepelorganisatie van de chemische industrie) en Esmeralda Borgo (beleidsmedewerker van de Bond Beter Leefmilieu en raadslid van de Vlaamse Milieu- en Natuurraad). Moderator was Professor Ilse Loots van de Universiteit Antwerpen.

Auteur: Bert Morrens (Universiteit Antwerpen)

Download dit artikel (in pdf)
Bezoek de website van het Steunpunt Milieu en Gezondheid

Vlaanderen koploper

Ben Nemery

Bij aanvang van het debat onderstrepen de panelleden het grote belang van het Vlaamse biomonitoringsprogramma. 'Er wordt nu effectief aan milieuonderzoek gedaan, en dat is een zeer goede zaak', zegt Ben Nemery, 'er worden nu fondsen vrijgemaakt en er bestaat een infrastructuur, zodat we niet enkel over het milieu moeten praten maar er ook onderzoeksmatig iets aan kunnen doen'.

Resultaat is dat we dankzij deze groots opgezette campagne essentiële basisgegevens voor Vlaanderen hebben die ons toelaten te kijken of situaties verbeteren of verslechteren, zegt Erwin Annys. 'Bij mijn weten is dit een vrij uniek gebeuren en hebben we hier echt een voortrekkersrol gespeeld in Vlaanderen'.

Ook Ludwine Casteleyn is het hiermee eens en feliciteert de onderzoekers voor de geleverde inspanningen. Men probeert zelfs het Vlaamse model te vertalen naar een Europees biomonitoringsproject. De ervaringen en capaciteiten die hier werden opgebouwd zullen daar zeker van pas komen aldus Casteleyn.

Interpretatie en vertaling naar beleid: moeilijk maar noodzakelijk

Ludwine Casteleyn

Toch blijkt het niet eenvoudig de resultaten van dergelijk onderzoek te interpreteren en te vertalen naar beleid. We kunnen wel meten, maar wat moeten we uit al die cijfers besluiten? En kunnen we er iets aan doen?

De panelleden antwoorden voorzichtig. Ben Nemery erkent dat wetenschappers het ook niet altijd weten, maar dat het signaal toch duidelijk is dat er, ook ónder de aanvaardbare grenzen van toxicologische waarden, biologische effecten waarneembaar zijn bij kinderen, adolescenten en volwassenen. Bovendien is de materie dermate complex, dat er mogelijk ook verdoken toxische stoffen zijn die we nu nog niet goed kunnen meten maar waar we van vermoeden dat ze schadelijk zijn. Dit maakt de interpretatie zeer moeilijk. 'Je vindt immers maar wat je zoekt' zegt Nemery.

Erwin Annys beaamt dit en stelt dat het in deze zeer moeilijke en complexe materie niet eenvoudig is om rechtlijnige beslissingen te nemen die leiden tot bepaalde beleidsacties. Verwijzend naar de REACH wetgeving (Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemische stoffen) stelt Annys wel dat de verantwoordelijkheid van de industrie hieromtrent zal toenemen. 'Maar we zullen aantonen dat de industrie gevaarlijke stoffen op een veilige en verantwoorde manier kan gebruiken'.

Voor Esmeralda Borgo is het evenwel van belang de resultaten van de biomonitoring ook niet te gaan 'dood-interpreteren', om de cijfers vanuit alle mogelijke perspectieven te gaan bekijken en eindeloos conclusies te trekken. Voor haar toont de studie vooral dat er nood is aan een preventief en horizontaal beleid, met toepassing van het substitutiebeginsel. Dit wil zeggen dat gevaarlijke stoffen moeten vervangen worden indien er haalbare alternatieven beschikbaar zijn. REACH was hier oorspronkelijk een goed voorbeeld van, maar helaas is deze wetgeving de laatste vijf jaar stelselmatig uitgehold aldus Borgo.

Biomonitoring is meer dan meten alleen zegt Ludwine Casteleyn, het is ook een heel belangrijke boodschap naar de wetenschappers, de bevolking, de politici. Het brengt de vervuiling dicht bij de mensen en daardoor ook de idee van 'er iets aan te doen'. Biomonitoring maakt de pollutie persoonlijker. Vandaar ook het belang om zo'n campagne te koppelen aan actie. Op Europees niveau gebeurt dit voor haar veel te weinig, ten eerste omdat heel wat gegevens uit verschillende landen niet vergelijkbaar zijn en dus niet op grotere schaal gebruikt kunnen worden om het beleid te ondersteunen, en ten tweede omdat er veel te weinig communicatie is, zowel op individueel als op collectief vlak. De vertaling naar het beleid is volgens Casteleyn namelijk vaak een kwestie van communicatie. De uitbouw van een Europees biomonitoringsproject moet deze lacunes ondervangen.

Erwin Annys

De toekomst: nood aan schaalverdeling

Met de komst van dit Europese project komt de vraag of Vlaamse biomonitoring in de toekomst eerder grootschaliger dan wel kleinschaliger moet zijn. Hoe zal de vraag naar Europese vergelijkbaarheid zich straks gaan verhouden tot de vraag om ook aan zeer lokale milieugezondheidsvragen tegemoet te komen?

Het Europese pilootproject zal, vanuit het lokale perspectief bekeken, in eerste instantie ontgoochelend grofmazig zijn, poneert Ludwine Casteleyn, omdat het de verschillende landen – die nu allemaal op heel verschillende manieren werken – zal moeten overtuigen van een gemeenschappelijke werkwijze. Bedoeling is in de eerste plaats referentiewaarden te bepalen voor een aantal pollutanten. Maar de mogelijkheid wordt wel ingebouwd om daarna op subsets verder onderzoek uit te voeren, naar bijvoorbeeld de bronnen van milieuvervuiling.

Esmeralda Borgo voelt wel iets voor zulke gebiedsvergroting. Vlaanderen is een klein en sterk geïndustrialiseerd gebied, waardoor het vaststellen van een controlegebied niet zo eenvoudig is. De initiatieven voor een Europees project lijken Borgo interessant omdat men dan clusters van streken kan gaan afbakenen om zo tot significante gebiedsverschillen te komen.

Esmeralda Borgo

Erwin Annys is het hiermee eens. 'In Europese statistieken neemt Vlaanderen hooguit twee vakjes in op het volledige Europese plan'. Dit kleine gebied vervolgens opdelen in acht verschillende zones en proberen verschillen vast te stellen, is misschien niet ideaal. Volgens Annys is het nodig om biomonitoringgegevens in de toekomst te combineren met, ten eerste, een algemene referentiezone ergens in Europa (in plaats van het dichtbevolkte Vlaanderen), en ten tweede met bestaande milieumeetgegevens, bijvoorbeeld in verband met verbrandingsovens. De combinatie van deze resultaten kan dan gebruikt worden om bepaalde maatregelen te treffen.

Voor Ben Nemery is de vraag naar groot- of kleinschaligheid geen 'of-of' vraagstuk. 'Je moet op beide vlakken werken in functie van de haalbaarheid en de ernst van het probleem'. Op vlak van luchtverontreiniging bijvoorbeeld is Vlaanderen één dorp en neemt men dus best structurele maatregelen. Dat neemt niet weg dat mensen die dicht bij een drukke weg wonen in dat dorp toch meer risico lopen. Daar moet je meer lokaal werken. Nemery wijst erop dat hier niet enkel geografische maar ook sociaal-economische verschillen belangrijk zijn. Niet alleen de uitwendige blootstelling maar ook wie je bent, je sociale status, speelt een rol. 'Als je arm bent en je leeft daarenboven in vervuild gebied dan ben je er slechter aan toe dan als je rijk bent', aldus Nemery.

Het belang van communicatie

Wij doen mee aan het steunpunt Milieu en Gezondheid

Over het grote belang van communicatie bij humane biomonitoring zijn de panelleden het roerend eens.

Ben Nemery en Esmeralda Borgo benadrukken dat het gaat over het 'recht op informatie' dat de burger heeft bij onderzoek dat door de overheid (dus de belastingbetaler) gefinancierd werd. Bovendien heeft de overheid er zelf alle belang bij om te communiceren op het moment dat de resultaten beschikbaar zijn, zegt Borgo, want niét communiceren is slecht communiceren.

Er moet steeds gecommuniceerd worden vindt Nemery, zowel over de goede als over de slechte boodschappen, en de media spelen hierbij een zeer belangrijke rol. Als de communicatie slecht is moeten we echter niet steeds op de media schieten, want vaak ligt het aan ons.

Wetenschappers zijn vaak terughoudend om met hun resultaten naar buiten te komen, en ook het vakjargon zorgt vaak voor moeilijkheden. Daarom moeten wij als wetenschappers zorgen dat we goed zijn voorbereid, en dit zou reeds moeten starten in het onderwijs. 'Maar hoeveel studenten in de wetenschappen hebben ooit het vak communicatievaardigheden gekregen'?

Ook Ludwine Casteleyn benadrukt het belang van een doorgedreven en goed gekaderde communicatie naar de burger toe over de resultaten van biomonitoringsstudies. We mogen niet denken dat mensen zulke informatie niet zullen aankunnen, dat het zou leiden tot paniek. 'Ik vind dat men de neiging heeft de mensen daarin te onderschatten', zegt Casteleyn. Het is echter de taak van de onderzoekers om de resultaten in de juiste context te plaatsen. Pas als de mensen goed geïnformeerd zijn zal er een algemene gevoeligheid komen voor het onderwerp van milieu en gezondheid en voor de acties die we kunnen ondernemen op dat vlak.

* Deze nieuwsbrief is een gemeenschappelijk initiatief van vier verschillende actoren: de Gezondheidsinspectie van de Vlaamse Gemeenschap, het Steunpunt Milieu & Gezondheid, Cel Milieu en Gezondheid van de Administratie Milieu-, Natuur-, Land en Waterbeheer en de medisch milieukundigen verbonden aan de LOGO's. Samen maken zij deel uit van het Vlaams Medisch Milieukundig Netwerk. Bij de verschillende bijdragen aan de nieuwsbrief wordt duidelijk aangegeven worden wat de achtergrond van een auteur is. De informatie in dit artikel valt onder de verantwoordelijkheid van de auteur. Behalve voor verkoop of commerciële doeleinden staat het iedereen vrij artikels of informatie van deze nieuwsbrief of website over te nemen, bijvoorbeeld in uw eigen nieuwsbrief of krant, samen te vatten of vertalen of voorwaarde dat u deze nieuwsbrief als bron vermeldt. We zouden het op prijs stellen om een kopie van uw publicatie te ontvangen op de coördinatieceel van het Steunpunt Milieu en Gezondheid. Voor adresgegevens (raadpleeg de contactpagina).

[^ top](#)